

Seutumuseohankkeen välikatsaus:

LISÄRESURSSIA, NÄKYVYYTTÄ JA ELINVOIMAA
KULTTUURIPERINNÖSTÄ

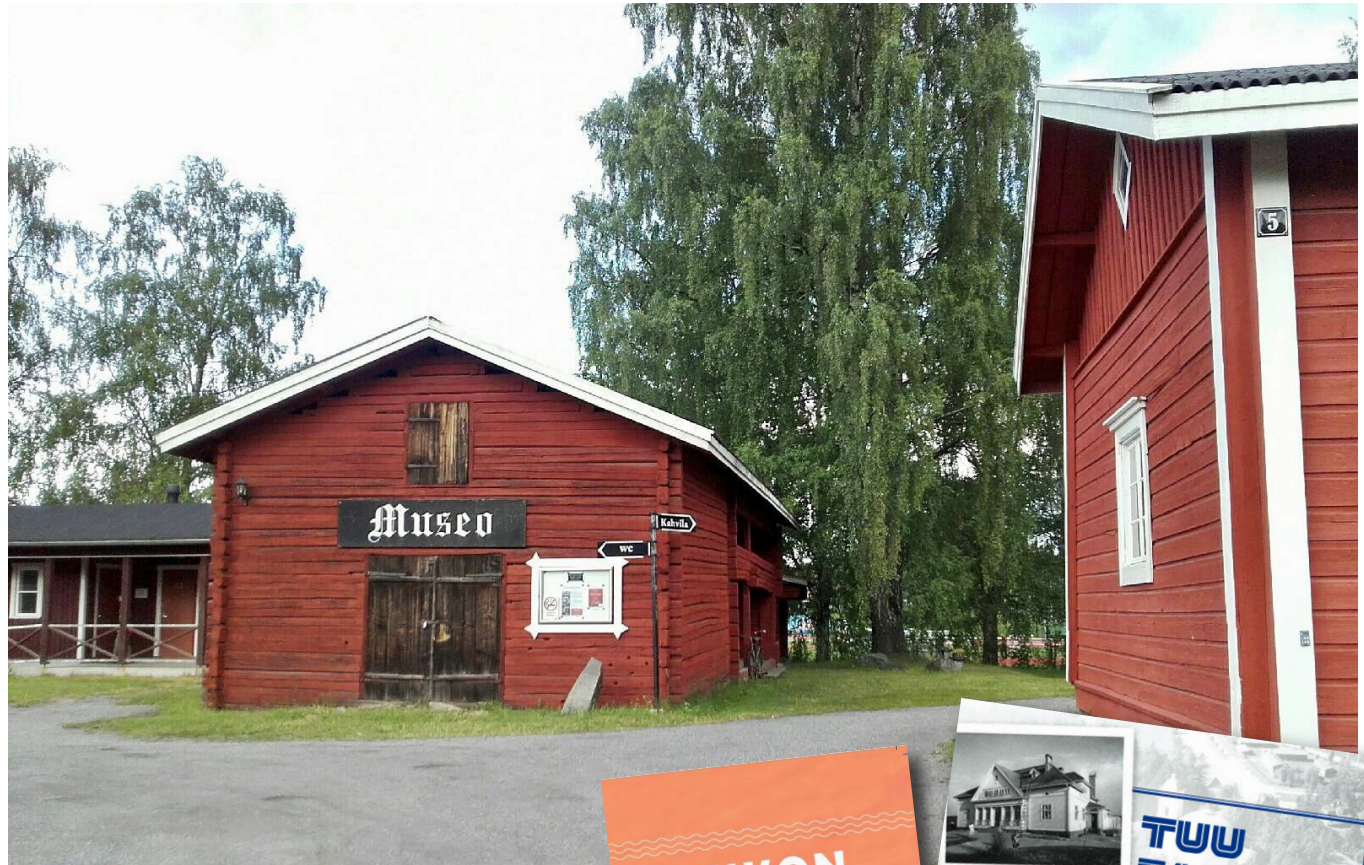
TAUSTAA

Kaksivuotinen seutumuseomallin kokeilu käynnistyi lokakuussa 2017 Kangasalan, Lempäälän, Nokian, Pirkkalan, Ylöjärven, Hämeenkyrön ja Pälkäneen kunnissa. Hanketta on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö sekä osallistuvat kunnat tasavertaisin panostuksin. Hankkeen avulla on palkattu kunnille yhteinen seutumuseotutkija, joka toimii tiiviissä yhteistyössä kuntien sivistys- ja -kulttuuripalveluiden sekä museoita hoitavien yhdistysten välillä. Seutumuseomalli on urauurtava kokeilu valtakunnalliseksi ja voi antaa kunnille uuden yhteistyömallin paikallisten museopalveluiden tuottamiseen ja positiivisen näkökulman seudulliseen yhteistyöhön. Hanke päättyy syksyllä 2019 ja nyt on syytä selvittää, missä muodossa seutumuseotoimintaa jatketaan hankkeen jälkeen.

TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteena on ollut selvittää, voidaanko hankkeen avulla:

- kehittää uusi kuntarajat ylittävä toimintamalli museopalveluiden tuottamiseksi
- lisätä resursseja ja osaamista ja kanavoida valtakunnallista ja maakunnallista tietotaitoa kuntien hyödynnettäväksi
- tuottaa näkyvyyttä kuntien omaleimaiselle kulttuuriperinnölle
- tunnistaa miten kulttuuriperintöä voidaan hyödyntää elinvoimaa ja hyvinvointia lisäävänä resurssina
- testataan millaiset toimintatavat sopivat erityisesti seudullisen yhteistyön avulla toteutettaviksi
- riskien tiedostaminen: liikaa toiveita, yhteistyö ei toimikaan, epärealistinen aikataulu

Hinttalan kotiseutumuseo Nokialla.

Kuva: Anna Lyyra-Seppänen,
Pirkanmaan maakuntamuseo

"Seutumuseohanke on tuonut uusia teemoja ja työmuotoja kunnan kulttuuriperintötyöhön sekä tarjoaa mahdollisuuden tutustua alueen museoihin ja kuntien tapaan järjestää museopalveluita."

RESURSSIVIISAUS

Kunnat ovat toivoneet, että hankkeessa panostetaan ensisijaisesti kuntakohtaisiin pienhankkeisiin. Jokaisen kunnan kanssa on neuvoteltu projektin alussa ja toistuvasti projektin aikana kuntakohtaisista toiveista. Kuntien ja museoiden tarpeet ovat luonnollisesti eronneet toisistaan, mutta hanke on pystynyt vastaamaan erilaisiin toiveisiin melko hyvin. Seutumuseotutkijan työpiste sijaitsee hankkeen kannalta keskeisesti Tampereella, Pirkanmaan maakuntamuseon yhteydessä Museokeskus Vapriikissa, josta hän on pystynyt liikkumaan joustavasti kunnasta toiseen tarpeen mukaan.

Koska seutumuseotutkija työskentelee Pirkanmaan maakuntamuseon työntekijänä, ovat kaikki seutumuseohankkeet muotoutuneet samalla myös Pirkanmaan maakuntamuseon hankkeiksi. Tämä on mahdollistanut Vapriikin ja maakuntamuseon työntekijöiden ammatillisen osaamisen hyödyntämisen monenkirjavissa alaprojekteissa. Maakuntamuseon verkostoissa esim. Vapriikin taittajien ammattitaitoa on hyödynnetty seutumuseotyössä. Apua ja neuvontaa on saatu nopealla aikataululla myös kulttuurikasvatusyksikkö Taitelta, Vapriikin näyttely-yksiköstä ja luonnollisesti maakuntamuseon arkeologeilta, rakennustutkijoilta ja maakuntamuseotutkijalta itseltään. Seutumuseotutkija on ollut käytännössä huomattavasti kokoaan suurempi toimija. Esimerkiksi Pirkkala

ja Kangasala ovat halunneet hyödyntää matkailussa erityisesti arkeologista potentiaaliaan, mihin liittyen kunnilla ei ole ollut omaa osaamista niin paikallismuseoissa kuin kunnankaan palveluksessa. Tätä tietämystä on voitu kanavoida kuntiin seutumuseomallin kautta.

Yhteisen seutumuseotutkijan etuna verrattuna määräaikaiseen projektitutkijaan on se, että pienprojektien suunnittelun ja toteutukseen voidaan käyttää pidempi aikaväli. Ideoiden kokoamiselle ja aineistojen hankinnalle yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa on jäänyt näin enemmän aikaa. Hyvä projekti on helppo toteuttaa aiemmin toteutetun hankkeen kokemusten pohjalta uudessa kunnassa. Seutumuseotutkija toimii kuntien, kulttuuriyhdistysten ja museotoimintaa harjoittavien yhdistysten välisenä koordinaattorina luoden verkostoja eri toimijoiden välille. Verkostot vahvistuvat työn edetessä ja yhteistyö helpottuu. Toimiva yhteistyö auttaa myös suunnittelutyössä.

Osa Vapriikin Birckala 1017 -näyttelyn esineistöstä luovutettiin osaksi Pirkkalan kunnan tulevaa näyttelytoimintaa.
Kuva: Saana Säilynoja, Vapriikki

Ylöjärven museotoimikunta Haverin kaivosmäellä.
Kuva: Hanna Jaakola, Pirkanmaan maakuntamuseo

Seutumuseomallilla ja sen erikoistutkijan panoksella on ollut erityistä lisäarvoa tehtävissä, jotka vaativat pitkäjänteistä suunnittelua ja toteutusta myös paikallismuseon aktiivisen aukioloajan ulkopuolella, ja jotka vaativat museo- ja kulttuurialan erityisosaamista. Näitä ovat mm. opetusmateriaalien ja näyttelyiden kokoaminen ja tapahtumasarjojen kuten tarinakahviloiden tai esinetarina- ja tutkimuspajojen toteutus. Samoin seutumuseomallista on ollut apua silloin, kun syntyy ennalta ennakoimattomia palvelutarpeita. Työsuunnitelmaa on mahdollista päivittää tarvittaessa.

HANKKEITA JA PIENPROJEKTEJA

Seutumuseohankkeessa toteutetaan kuntakohtaisina hankkeina pedagogisia hankkeita, muistelutilaisuuksia sekä näyttelyprojekteja. Esimerkkeinä voidaan mainita mm.

- Kurun Vänrikki Stoolin koululaisopastusten suunnitelma ja malliopastukset
- Kuokkalan museoraitin Eskolan kaupan ja Parturikampaaja museon muisteluskut
- kirjailija Frans Emil Sillanpään elämään ja tuotantoon liittyvä opetuspaketti: <https://eemelinopintie.wordpress.com/>
- esinetutkimuksen työpaja Kuhmalahden kotiseutumuseolla
- koululaisten reppureissut Nokialla
- Kangasalan kouluille koostettu paketti kulttuuriperintöaineistoista sekä ohjeistus digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen käytöstä Kangasalan opettajille
- Tarinakahvilat Nokialla ja Lempäälässä (8 kpl)
- Kun minä Eskolan kaupassa kävin -tarinat talteen -ilta Lempäälässä

Esinetutkimuksen työpaja Kuhmalahden kotiseutumuseolla. Kuva: Hanna Jaakola, Pirkanmaan maakuntamuseo

- Esineiden tarinapaja Hämeenkyrön kotiseutumuseolla
- Esineiden tarinapajan Pop up -näyttely Hämeenkyrön kotiseutumuseolla
- Haverin kaivosmuseon päivitys ja kiviläytelyn suunnittelu
- Birkkala 1017 -näyttelyn pohjalta tehtävä verkkonäyttely Pirkkalan kunnalle
- 1700-luvun Pälkäne eMuseo-mobiiliopaste: <https://emuseo.fi/palkane>
- Pälkäneen Tervapirtin 1700-lukuteemaiseen näyttelyyn tekstien suunnitteluun osallistuminen

Laajempuna yhteistyöhankkeena on selvitetty kuntien yhteisen esineiden seutukokoelman perustamisen tarpeita ja edellytyksiä. Seutumuseon käyttökokoelma voisi jatkossa syntyä yhteisistä opetus- ja muisteluaineistoista.

MENETELMÄPANKKI

Toteutuneista projekteista ja hyvistä malleista on koottu blogi-pohjainen, täydentyvä menetelmäpankki kuntien käyttöön. Menetelmäpankki on julkinen ja löytyy osoitteesta: <https://seutumuseo.wordpress.com/>. Menetelmäpankkia voivat siis hyödyntää muutkin kunnat ja kulttuuriperintötoimijat. Tällä hetkellä pankista löytyy mm. tietoa tarinakahviloiden järjestämisestä, muistelulaukuista ja esinetutkimuksen työpajasta sekä muita linkkejä, oppaita ja ideoita.

NÄKYVYYS

Seutumuseo ja sen tukemat kuntatapahtumat ovat olleet hyvin näkyvillä mediassa, niin lehdissä kuin sosiaalisessa mediassakin. Esimerkiksi Kurun Vänrikki Stoolin tuvalla kävi kesällä 2018 ennätysmäärä kävijöitä, kun kesän aluksi paikallislehdessä julkaistiin uutinen Vänrikki Stoolin tuvalle tehdystä koululaisille suunnatusta opastuskäsikirjoituksesta. Pirkan opiston ja paikallislehtien yhteistyö mahdollisti laajan näkyvyyden tarinakahvilatapahtumille Nokialla ja Lempäälässä. Pälkäneellä puolestaan on tehty näkyväksi 1700-luvun Pälkänettä suosittu taukopaikan matkailuinfoon tehtävän näyttelyn, esitteiden ja eMuseo-mobiiliopasteen avulla. Kaiken kaikkiaan seutumuseoasiantuntija on osallistunut hankkeen aikana jo yli 100 neuvotteluun tai muuhun tilaisuuteen. Näitä ovat esim. museokäynnit, yhteistyöryhmän kokoukset, kuntaneuvottelut, hankekohtaiset projektikokoukset ja seutumuseohankkeen esittelytilaisuudet.

Kuljun työväentalon tarinakahvila.

Kuva: Tanja Meronen, Lempäälän-Vesilahden Sanomat

"Olennaista jatkossa olisi löytää kaikkia mukana olevia kuntia hyödyttävät toimenpiteet, joihin työpanosta kohdennetaan."

TUNNISTAMINEN

Lähimatkailun merkitys on korostumassa ilmastonmuutoksen hillintää ehkäisevien toimien lisääntyessä. Yhä useammat matkailijat valitsevat lomakohteeksi kotimaan ja hakevat elämyksiä mahdollisimman läheltä, vaikkapa sopivan pyöräilymatkan päästä. Tähän liittyvää kampanjointia luodaan sekä valtakunnallisella että alueellisilla tasoilla. Siksi lähimatkailukohteisiin panostaminen on kannattavaa.

Kuntien väliset yhteiset kulttuurihankkeet tukevat Tampereen ja Pirkanmaan yhteistä kulttuuripääkaupunkitavoitetta vuodelle 2026. Seutumuseo on luova ja positiivinen esimerkki tällaisesta yhteisestä kulttuurihankkeesta ja voi jatkuessaan tukea omalta osaltaan myös hakemuksen menestymistä.

Opettajilla ja ikäihmisten toimintaa ohjaavilla koordinaattoreilla on tarve saada helposti hyödynnettäviä aineistoja opetustyönsä ja toimintansa tueksi. Erilaisten opetus ja muistelupakettien avulla voidaan lisätä kulttuuriperintöaineistojen saavutettavuutta ja saattaa useampia kohderyhmiä niiden pariin. Monella yksittäisellä ihmisellä on myös tarve saada omat muistonsa ja tarinansa jaettua. Järjestetyt muisteluillat ja tarinapajat antavat mahdollisuuden tähän ja palvelevat myös alueensa kulttuuriperintötoimijoita.

MENESTYMISEN EDELLYTYKSET

Menestyäkseen seutumuseotyö vaatii hyvää suunnittelua ja yhteistyötä maakuntamuseon, kuntatoimijoiden ja kolmannen sektorin edustajien välillä, jotta kaikki osaprojektit pystytään toteuttamaan asiakasta mahdollisimman hyvin palvelevalla tavalla. Työtä on mahdollista jatkaa kuntakohtaisin työprojektein,

jolloin toteutuneita hankkeita mallinnetaan muihin kuntiin. Yhtä lailla seutumuseotyö soveltuu yhteistyöfoorumiksi kaikkia kuntia palveleviin projekteihin. Mitä enemmän hankkeessa on kuntia mukana, sitä pienempi on vuosittainen työaika kuntakohtaisessa toteutusmallissa. Ylivuotisella suunnittelulla voidaan kuitenkin mahdollistaa pidemmät museokohtaiset työrupeamat, mikäli suositetaan kuntakohtaista toteutusmallia. Seutumuseotyöstä saadaan täysi hyöty irti, jos päästään hyödyntämään hankkeessa aiemmin kerättyä tietoa ja kokemusta jatkohankkeissa. Seutumuseo ei korvaa museon avoimaa pitoa tarvittavaa

"Kuntalaisten osallisuus on onnistunut hyvin."

työvoimaa ja museoilla tulee olla edelleen mahdollisuus toteuttaa omia museonhoidollisia projektejaan esim. Museoviraston avustusten avulla. Sen sijaan seutumuseotyö tulee nähdä museon lisäresurssina, joka kumuloi jo annettuja resursseja ja voi parhaimmillaan tuottaa jatkuvuutta, näkyvyyttä ja innovaatioita, jotka muuten eivät ole mahdollisia.

KUSTANNUKSET

Pirkanmaan maakuntamuseo on valmis jatkamaan seutumuseotyötä ja tarjoamaan edelleen työtilat seutumuseotutkijalle, mikäli kunnat sitoutuvat makamaan työntekijästä, matkakuluista, työtiloista ja välineistä sekä hallintokuluista syntyvät kustannukset. Vuosikustannus Pirkanmaan maakuntamuseol-

le on 47 600 € ja kuukausikustannus 3 966,94 €. Seitsemälle kunnalle jaettuna vuosikustannus on 6 800 €. Yhdeksälle kunnalle jaettuna kuntakohtaiset kustannukset olisivat 5 289,26 €. Taulukkoon on laskettu myös vuosikustannukset pienemmille kokoonpanoille.

Seutumuseon osakkaiden lukumäärä	Kustannukset/vuosi
9 kuntaa	5 289,26 €
8 kuntaa	5 950 €
7 kuntaa	6 800,48 €
6 kuntaa	7 933,89 €
5 kuntaa	9 520,67 €
4 kuntaa	11 900 €
3 kuntaa	15 866 €

”Hankkeessa on ollut mukava henki ja tietojen ja kokemusten vaihtaminen on ollut antoisaa.”

Seutumuseohankkeen yhteistyöryhmän seuturetki Lempäälään. Kuva: Tuija Visuri, Pirkanmaan maakuntamuseo